

Norske medisinstudenter i utlandet

«But why don't you educate your own doctors?» Dette retoriske, tilbakevendende spørsmål får vi som representanter for Det medisinske fakultet, NTNU, når vi besøker utenlandske universiteter der nordmenn studerer medisin gjennom statens «oppkjøpsordning» (1). Standardsvaret er at landet vårt mangler leger, at utdanningskapasiteten hjemme ikke imøtekommer behovet, samtidig som et stort antall norske ungdommer fortsatt er motivert for å utdanne seg til lege.

Siden den annen verdenskrig har nordmenn studert medisin i utlandet i et omfang som forundrer de fleste. I begynnelsen av 1970-årene hadde omtrent annenhver norsk lege utenlandsk embetseksamen. Selv om andelen har variert over tid, har rundt 30 % av alle yrkesaktive norske leger i dag studert i utlandet. Og hver tredje nordmann som studerer medisin for tiden, gjør det utenfor landets grenser.

Forundringen blant utenlandske kolleger blir ikke mindre når vi bekrefter at Norge har en svært høy legetetthet og at helsemyndighetene ikke stiller andre betingelser til de ferdig utdannede kandidatene enn at vi *håper* de kommer hjem og finner sin naturlige plass i helsevesenet – der den måtte finnes. Den ene av de to artiklene om norske medisinstudenter i utlandet i dette nummer av Tidsskriftet, bekrefter at rundt 80 % av utenlandsmedisinere ønsker seg en fremtid som lege i Norge (2). Slik skiller de seg ut fra andre utenlandsstudenter som i større grad tenker seg en karriere i utlandet etter endt utdanning. Norske medisinstudenter i utlandet og helsemyndighetene har altså i utgangspunktet sammenfallende ønsker. Blant tiltak som benyttes for å oppnå at flere nordmenn tar slik utdanning, er en tilnærmet betingelsesløs finansiering av medisinstudier ved utenlandske utdanningsinstitusjoner. Olaf Gjerløw Aasland & Jannecke Wiers-Jenssen viser at det i løpet av 1990-årene har funnet sted en femdobling av antall norske medisinstudenter i utlandet (3). Både Legeforeningens landsstyre og Norsk medisinstudentforening har signalisert uro for denne utviklingen. De knytter utviklingen til at flere læresteder, spesielt i Øst-Europa, ønsker utenlandske studenter og utenlandsk valuta. De norske studentene får statlig støtte i form av gebyrstipender for å dekke utgifter til skolepenger (4). Norsk medisinstudentforening er bekymret for en mulig knapphet på turnusplasser og en svekket kvalitet på tjenesten, mens Legeforeningen vegrer seg for å tallfeste det årlige legebehov. Landsstyret

foreslo i fjor opphør av gebyrstipendordningen (4). Et slikt tiltak alene kan tenkes å ha en umiddelbar, men kortvarig effekt.

Mange studiesteder i utlandet krever fortsatt ikke skolepenger. Opprettholdes de øvrige låne- og stipendordninger som studentene har tilgang på, kan resultatet derfor bli at flere nordmenn igjen finner veien til Tyskland som fortsatt er det enkeltland utenom Norge der flest nordmenn studerer medisin. Det kan derimot ligge en løsning i at helse- og utdanningsmyndighetene setter et øvre tak på hvor mange nordmenn man ønsker skal gjennomføre medisinstudiet – hjemme så vel som ute – med offentlig finansiering, inkludert regulært studielån.

Norge bør ha en utdanningskapasitet som svarer til det antall leger landet trenger. Så lenge 30–40 % av dagens yrkesaktive leger har sin grunnutdanning fra utlandet, betyr det at Norge i alle år bare har vært i stand til å dekke 60–70 % av utdanningsbehovet.

For det første må kapasiteten være så stor at vi dekker 100 % av vårt eget behov for legetjenester. Dette behovet må ta hensyn til at flere studenter, også i utlandet (3), har tilkjennegitt ønske om færre arbeidstimer per uke. Vi trenger altså flere leger etter hvert som flere og flere kun vil ta ut normalarbeidstid.

For det andre bør vi kunne la andre lands ungdommer få studere medisin i Norge. Dette er en rimelig gjenytelse for at vi selv i et par mannsaldre har fått dekket store deler av vårt behov ved utenlandske læresteder, og det er stimulerende for internasjonal kontakt. Selv om få norske leger arbeider i utlandet, bør ikke faren for å etterlate et udekket legebehov hjemme stå i veien for dem som måtte ønske en slik løpebane. Dessuten er rekrutteringen til norsk akademisk medisin faretruende lav.

Det vil kreves et krafttak dersom vi skal få utdanningskapasiteten for leger her i landet opp på et akseptabelt nivå. Hva dette nivået vil være, krever en omfattende utredning. I dag er utdanningskapasiteten i Norge 545 medisinstudenter årlig (1).

Vi mener det er riktig å ivareta de beste erfaringer som norske utenlandsmedisinere representerer, med variert sosial bakgrunn, god motivasjon, stor arbeidsinnsats og høy tilfredshet (2). Dette kan skje ved at vi tar inn utenlandske medisinstudenter i «bytte med» norske medisinstudenter for hele eller deler av utdanningstiden i langt større utstrekning enn i dag. «Oppkjøpsordningen» av studieplasser i utlandet bør avsluttes når

utdanningskapasiteten i Norge er bygd opp tilsvarende. Likeledes bør adgangen til å studere medisin i utlandet med offentlig finansiering begrenses. Eller skal vi stilltiende akseptere at 300 nordmenn begynte å studere medisin i Ungarn høsten 2000 og at opptaket av norske medisinstudenter ved universitetet i Warszawa var like stort som i Tromsø?

Geir Jacobsen

Gunnar Bovim

Det medisinske fakultet
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
7489 Trondheim

Geir Jacobsen (f. 1945) er professor i samfunnsmedisin og prodekanus for utdanning ved Det medisinske fakultet, NTNU.

Gunnar Bovim (f. 1960) er professor i nevrologi og dekanus ved Det medisinske fakultet, NTNU.

På oppdrag fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet administrerer Det medisinske fakultet, NTNU «oppkjøpsordningen» for norske medisinstudenter ved i alt 12 universiteter i utlandet.

Litteratur

1. Jacobsen G. Vårt femte fakultet. Tidsskr Nor Lægeforen 2000; 120: 2326–8.
2. Wiers-Jenssen J, Aasland OG. Norske medisinstudenter i utlandet – bakgrunn, studieinnsats og tilfredshet. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 1671–6.
3. Aasland OG, Wiers-Jenssen J. Norske medisinstudenter i utlandet – karriereplaner, personlighet, røyking og alkoholbruk. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 1677–82.
4. Sundar T. Studentleder i trengt posisjon. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 994–5.